

احکام کاربردی محرم و نامحرم

حجت الاسلام والمسلمین محمود اکبری*

سهل انگاری در احکام

برخی افراد در انجام وظایف خود سهل انگاری می کنند. به چند نمونه از آنها اشاره می شود:

۱. بقا بر تقلید، بدون اذن و داشتن مرجع زنده؛
۲. عدول های سلیقه ای بدون ضابطه از مرجعی به مرجع دیگر؛
۳. تیمم کردن در جایی که وظیفه، چیز دیگری است؛
۴. نپوشیدن جوراب در برابر نامحرم توسط برخی خانم ها؛
۵. نشسته خواندن نماز واجب برای کسی که امکان ایستاده خواندن دارد؛
۶. خجالت و کم رویی برای انجام وظیفه شرعی؛
۷. تأخیر در نماز اول وقت، بدون عذر شرعی؛
۸. رعایت نکردن حجاب در برابر نامحرمان فامیل؛
۹. به تأخیر انداختن نمازها و روزه های قضا شده؛
۱۰. نگرفتن روزه به خاطر گرمی هوا و بلندی روز یا کار سخت و...؛
۱۱. سهل انگاری در تصحیح قرائت نماز و... .

* پژوهشگر و مبلغ نخبه دفتر تبلیغات اسلامی.

گفت‌وگوهای حرام

گفت‌وگوی سازنده، رمز ارتباط، نشاط و کمال است و به آن سفارش شده؛ اما برخی از گفت‌وگوها حرام است. به چند نمونه از آن اشاره می‌شود:

۱. از جهت محتوا، مانند ناسزا، سخنان گمراه‌کننده، خلاف عفت عمومی

و...

۲. حرف‌های رکبیک اگر مستلزم اهانت یا مشتمل بر حرام باشد.^۱

۳. گفت‌وگوی محرک و فسادآور، چه با نامحرم و چه با غیر آن مگر همسر.^۲

۴. گفت‌وگو با نامحرم در صورتی که همراه با لذت باشد؛ چه گفت‌وگوی

مستقیم و چه از طریق تلفن، موبایل و...^۳

لباس‌های حرام

لباس یکی از نیازهای انسان است که باید با شاخصه‌های زیر تهیه شود:

۱. از پول حلال باشد و از پول ربا، رشوه و... نباشد؛^۴

۲. محرک نباشد؛ همچون لباس کوتاه و تنگ؛^۵

۳. لباس شهرت نباشد؛ همچون لباسی که از نظر رنگ یا دوخت، شخص

را انگشت‌نما کند؛^۶

۴. لباس مخصوص کفار و نیز مروج فرهنگ آنان نباشد؛ همچون لباس

کشیشان، صلیب و...^۷

۱. فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، س ۲۲۴۱.

۲. سیدمحمد کاظم طباطبایی، عروة الوثقی، ج ۲، نکاح، م ۳۹.

۳. استفتانات بهجت، ج ۴، ص ۱۹۵ و محسن محمودی، مسائل جدید، ج ۲، ص ۳۳.

۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۲۲۸۶.

۵. فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۲، ص ۴۰۳، س ۱۰۶۷.

۶. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۴۵.

۷. سیدمسعود معصومی، احکام روابط زن و مرد، ص ۹۹.

۵. از نظر جنس نازک و برای مردان حریر خالص نباشد؛^۱
۶. پوشیدن لباس مختص زن یا مرد، در صورتی که زنی آنان قرار گیرد حرام است؛ مانند چادر برای مرد و کت و شلوار مردانه برای زن؛^۲
۷. پوشیدن جوراب نازک برای زنان در برابر نامحرم جایز نیست.

نگاه‌های حرام

۱. نگاه به چهره آرایش کرده زن؛
۲. نگاه به زیورآلات زن (نگاه به محل زینت)؛
۳. نگاه به عکس بی حجاب زن آشنا؛^۳
۴. نگاه به عکس‌های مهیج؛
۵. نگاه با ریه (ترس افتادن به حرام) به محارم؛^۴
۶. نگاه کردن مرد به بدن نامحرم (چه با قصد لذت و چه بدون آن)؛^۵
۷. نگاه کردن مرد با قصد لذت به بدن مرد دیگر و زن به بدن زن دیگر؛^۶
۸. نگاه کردن به عورت دیگری؛^۷
۹. نگاه به داخل خانه دیگران؛^۸

-
۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۱، م ۸۳۴.
 ۲. همان، م ۸۴۶.
 ۳. مکارم شیرازی، احکام بانوان، ص ۳۳، س ۴۴ و ۴۵.
 ۴. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، م ۲۴۳۷ و ۲۴۳۸.
 ۵. همان، م ۲۴۳۳.
 ۶. همان، م ۲۴۳۸.
 ۷. همان، م ۲۴۳۶.
 ۸. گلپایگانی، مجمع المسائل، ج ۱، ص ۵۳۴، م ۱۸ و سیدمسعود معصومی، احکام روابط زن و مرد، ص ۱۵۵.

۱۰. نگاه تند به پدر و مادر؛
۱۱. نگاه به فیلم‌های مبتذل و فاسد (فرقی بین متأهل و مجرد نیست)؛^۱
۱۲. نگاه به چیزی که موجب ضرر به چشم است.

راه‌های محرمیت

زن و مرد از سه راه به یکدیگر محرم می‌شوند:

۱. نسب و خویشاوندی؛
۲. ازدواج دائم یا موقت؛
۳. شیردادن به کودک با شرایط خاص.

ازدواج و محرمیت

شکی نیست که با ازدواج برخی از نامحرمان، همچون پدرشوهر و مادرزن بر زن و شوهر محرم می‌شوند؛ ولی برخی از نامحرمان، محرم نمی‌شوند؛ همچون: نامادری به داماد و ناپدری به عروس، عموی داماد به عروس، خواهرزن به داماد، برادرشوهر به عروس و شوهرخواهر به خواهر.

شش نکته دربارهٔ حجاب

۱. حجاب یکی از ضروریات دین، رعایت آن در برابر نامحرمان واجب و بی‌اعتنایی به آن گناه است؛ چه در برابر نامحرمان فامیل و چه نامحرمان غیرفامیل؛ چه در زمان شادی و چه در زمان عزا.
۲. اگر موی زن به‌طور غیرعمد بیرون باشد، گناه نیست؛ ولی از زمانی که متوجه شد، باید خود را از نامحرمان بپوشاند.^۲

۱. صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۳۲۹ و آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، س ۱۱۹۹.

۲. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۵.

۳. عادی بودن عدم پوشش نامحرمان در مقابل شخص، دلیل بر حرام نبودن بدحجابی و نگاه به نامحرم نیست.^۱
۴. رفتن بدون حجاب به حیاط منزلی که در معرض دید نامحرم است، صحیح نیست. اگر احتمال دید هست، فرد باید حجاب خود را حفظ کند.^۲ همچنین داخل خودرو اگر در معرض دید نامحرمان است، حفظ حجاب لازم است.
۵. حدود پوشش تمام بدن است؛ جز گردی صورت و انگشتان دست تا مچ و باید به گونه‌ای باشد که جلب توجه نکند و نباید نازک، تنگ و کوتاه باشد.
۶. نمایان بودن کف و روی پا در برابر نامحرمان جایز نیست؛ بنابراین کسانی که بدون جوراب در برابر نامحرمان ظاهر می‌شوند، کار حرامی انجام داده‌اند.^۳

اقسام نگاه به نامحرم

- یکی از دستوره‌های قرآنی، کنترل نگاه است.^۴ در یک دسته‌بندی می‌توان نگاه را به سه بخش تقسیم کرد:
۱. نگاه اتفاقی و ناخواسته؛ این نگاه - گرچه مقدمات آن را خود شخص فراهم کرده باشد - حرام نیست؛ مثلاً شخص به اختیار خود به کوچه و بازار رفته و چشمش به نامحرمان افتاده است.^۵

۱. سیدمحمدکاظم طباطبایی، *عروة الوثقی*، ج ۲، نکاح، م ۳۱.

۲. احکام نگاه و پوشش، *پرسش‌های برگزیده دانشجویی*، ش ۱۸، ص ۹۵.

۳. سید مسعود معصومی، *احکام روابط زن و مرد*، ص ۱۱۰.

۴. نور، آیات ۳۰ و ۳۱.

۵. *استفتائات مکارم*، ج ۲، ص ۱۰۳۶.

۲. نگاه عمدی به صورت نامحرم بدون قصد لذت و احتمال افتادن به گناه، بدون آن‌که نامحرم آرایش کرده باشد، مانعی ندارد.^۱

۳. نگاه با قصد لذت یا نگاه عمدی به بدن نامحرم حرام است و نمی‌توان با تعبیراتی مثل قصد بد نداشتن، نیت خواهر و برادری، دل پاک داشتن و... مشکل را حل کرد.

نگاه‌های مجاز

۱. نگاه بدون قصد لذت و ترس افتادن به گناه به چهره زن نامحرم؛
۲. نگاه بدون لذت به زن غیر مسلمان؛^۲
۳. نگاه به زنان کهن‌سالی که هیچ‌گونه رغبتی در ازدواج با آن‌ها نیست (البته جاهایی که به‌طور معمول نمی‌پوشانند، مانند موها، گردن و)؛^۳
۴. نگاه به زن نامحرم به قصد ازدواج با شرایط خاص (با لذت نگاه نکند، احتمال توافق ازدواج را بدهد، با نگاه کردن شناخت وی افزوده شود و مانعی برای ازدواج نباشد)؛
۵. نگاه به زن نامحرم، هنگام ضرورت؛^۴
۶. نگاه به عکس زن بدحجاب ناشناس؛
۷. نگاه کودکان ممیز به نامحرمان (ولی بانوان باید بدن و موی خود را از آنان بپوشانند)؛^۵

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۳.

۲. امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۲۴۴، م ۲۷ (يجوز النظر الى نساء اهل الذمه بل مطلق الكفار مع عدم التلذذ والريبة...) و استفتائات سبحانی، ص ۳۱۵، س ۹۷۱.

۳. سیستانی، منهاج الصالحین، ج ۳، م ۱۸.

۴. امام خمینی، تحریر الوسیله، ج ۲، ص ۳۵ (و منها معارضته کل ما هو اهم فی نظر الشارع...).

۵. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۵.

البته جواز نگاه‌های فوق در صورتی است که با قصد لذت یا ترس افتادن به گناه نباشد.

دوستی با نامحرم

۱. دوستی با نامحرم از نظر قرآن حرام است؛ چه با اطلاع و اجازه پدر باشد و چه بدون اجازه وی، چه با هدف ازدواج باشد و چه نباشد،^۱ چه دوستی با نامحرم فامیل باشد چه غریبه، چه قصد بدی در کار باشد، چه نباشد و چه با انگیزه‌های خیرخواهانه باشد، همچون راهنمایی دیگران، آموزش علمی، رفع افسردگی، چه نباشد، چه در محیط کاری با همکاران باشد و چه در محیط‌های آموزشی و دانشگاهی.

۲. وساطت در دوستی‌های نامشروع نیز حرام است.

۳. وعده و قرار با چنین دوستانی حرام و سفر برای دیدار آن‌ها سفر معصیت است؛ باید در چنین سفرهایی نماز را کامل خواند. قرآن می‌فرماید: «لَا تُؤَاعِدُوهُمْ سِيْرًا»^۲ پنهانی با آن‌ها قرار نگذارید.

۴. اظهار دوستی به جنس مخالف جایز نیست؛^۳ حتی نباید کلمات خاصی را که برای محارم به کار می‌رود در رابطه با آنان مطرح کرد.

پرسش: اگر کسی به جنس مخالف بگوید دوستت دارم، چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست؛ چون ترس افتادن به گناه در میان است.^۴

۱. استفتائات مکارم، ج ۲، س ۱۰۴۹ و ۱۰۷۵.

۲. بقره، آیه ۲۳۵.

۳. آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، س ۶۴۰، ۶۵۱ و ۷۷۶ و صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۱.

۴. آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، س ۷۷۶؛ صافی، جامع الاحکام، ج ۲، س ۱۶۶۱ و استفتائات مکارم، ج ۲، س ۱۰۴۹ و ۱۰۷۵.

۵. رابطه دوستی زن و مرد نامحرم حرام است.^۱
۶. دوستی زن و مرد نامحرم، نامه‌نگاری و تماس تلفنی با یک‌دیگر از نظر همه مراجع حرام است.^۲

تماس بدنی با نامحرمان

یکی از خط قرمزها و حدود ارتباط با نامحرمان، تماس بدنی با آنان است. در این زمینه به چهار نکته اشاره می‌شود:

۱. هرکس که نگاه کردن به او جایز نیست، تماس بدنی با او نیز جایز نیست؛ حتی زنان کهن‌سالی که نگاه کردن به آنان جایز است، تماس بدنی با ایشان حرام است.^۳
 ۲. تماس بدنی از روی لباس بدون قصد لذت مانعی ندارد.^۴
- در نتیجه دست‌دادن با دستکش به نامحرم یا برخورد بدنی از روی لباس در وسایل نقلیه و اجتماعات عمومی، بدون قصد لذت مانعی ندارد.
۳. برخورد دست زن به دست مرد نامحرم هنگام پول‌دادن در خرید و فروش‌ها، ولو در حد برخورد انگشتان دست حرام است.^۵
 ۴. هنگام ضرورت و ناچاری مثل معالجه، نجات غریق و... تماس اشکالی ندارد؛ ولی باید به حد ضرورت اکتفا کرد.^۶

۱. محسن محمودی، مسائل جدید، ج ۵، ص ۷۳.

۲. همان، ج ۵، ص ۵۳.

۳. سیدمحمدکاظم طباطبایی، عروة الوثقی، ج ۲، فصل نکاح، م ۴۷ و امام خمینی، تحریرالوسیله، ج ۲، نکاح، م ۲۰.

۴. همان، ص ۶۳۷.

۵. استفتائات مکارم، ج ۲، ص ۳۲، س ۱۰۲۷.

۶. امام خمینی، تحریرالوسیله، ج ۲، ص ۲۴۳ و سیدمحمدکاظم طباطبایی، عروة الوثقی، ج ۲، ص ۶۷۲.

حدود محرمیت

بعضی از مردم گمان می‌کنند وقتی زن و مردی با هم محرم‌اند، می‌توانند به هر نحوی با هم معاشرت کنند؛ در حالی که محارم نیز باید بخشی از شرایط را رعایت نمایند؛ برای مثال خواهر نباید به بهانه محرم بودن، جلوی برادر با هر لباسی که دوست دارد رفت و آمد کند. برخی از این حدود عبارت‌اند از:

۱. اجازه گرفتن در ورود به اتاق شخصی افراد؛

۲. پوشش مناسب؛

۳. حفظ حریم در گفت‌وگوها؛

۴. جداکردن محل خواب دختر بچه و پسر بچه.

چهار نکته درباره زینت در برابر نامحرم

۱. آرایش و زینت در برابر مرد نامحرم حرام است.^۱

۲. هر چیزی که عرفاً زینت حساب شود، باید از دید نامحرم پوشیده شود؛ چه به قصد زینت باشد و چه نباشد، چه زیبا باشد یا نباشد.^۲

۳. مصادیق زینت عبارت‌اند از: انگو، دست‌بند، گردن‌بند، لاک‌زدن، سرمه کشیدن، استفاده از هر نوع لوازم آرایشی و...

سؤال: اگر در جایی شک کنیم که چیزی از موارد زینت است یا نه، تکلیف چیست؟ آیا باید پوشانده شود؟

پاسخ: خیر، پوشاندن آن واجب نیست.

۴. زینت کردن زن در عده وفات حرام است.^۳

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۳۹.

۲. فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۰۷ و مکارم، احکام بانوان، ص ۱۹.

۳. محمدحسن نجفی، جواهر الکلام، ج ۳۲، ص ۲۷۶.

نگاه کردن به عکس نامحرم

۱. زنان می‌توانند به عکس مردان - چه بشناسند و چه نشناسند - نگاه کنند؛ مشروط بر این‌که به قصد لذت نباشد.^۱
۲. جایز نیست انسان عکسی را که می‌داند دیدن آن برای دیگری حرام است، به کسی نشان دهد.^۲
۳. دیدن عکس دوران کودکی زن نامحرم، اگر موجب هتک و تحریک نشود اشکال ندارد.^۳
۴. مرد می‌تواند برای آگاهی از زیبایی دختری که می‌خواهد با او ازدواج کند، عکس او را ببیند؛ گرچه او را بشناسد.^۴
۵. نگاه به عکس‌های مبتذل با قصد لذت و ریه حرام است؛ ولو او را نشناسد.^۵
۶. خرید، فروش و نگهداری عکس‌های مبتذل حرام است و باید آن‌ها را از بین برد.^۶
۷. مرد می‌تواند به عکس نامحرمی که حجاب خود را کاملاً رعایت کرده نگاه کند و اگر عکس بدون حجاب کامل باشد و او را بشناسد، نباید نگاه کند.^۷

۱. سید مسعود معصومی، احکام روابط زن و شوهر، ص ۴۴.

۲. همان، ص ۷۹، س ۶۲.

۳. تبریزی، صراط‌النجاه، ج ۱، س ۸۸۹ و سید مسعود معصومی، احکام روابط زن و مرد، ص ۸۰.

۴. احکام نگاه و پوشش، پرسش‌ها و پاسخ‌های دانشجویی، ج ۱۶، ص ۲۳۵.

۵. سید مسعود معصومی، احکام روابط زن و مرد، ص ۴۴.

۶. استفتائات بهجت، ج ۴، ص ۵۲۶، س ۶۳۳۹ و محسن محمودی، مسائل جدید، ج ۳، ص

۸۳ و ۱۹۹.

۷. همان، ص ۴۴.

۸. اگر خانمی بداند چنانچه بدون حجاب کامل عکس بگیرد، عکس او در بین فامیل پخش می‌شود (مانند مجلس عروسی، جشن تولد) و نامحرم او را می‌بیند، جایز نیست بدون حجاب، عکس بپندازد.^۱
۹. نصب عکس‌های زنان نامحرم نیمه‌عریان در خانه که دیدن آن بر دیگران حرام است، جایز نیست.^۲
۱۰. اگر محرم عکس بی حجاب را بگیرد، ظاهرکردن آن به دست نامحرمی که صاحب عکس را می‌شناسد، حرام است.^۳
۱۱. نگاه کردن به آلبوم‌های عکس خانوادگی که در آن عکس فامیل بدون حجاب قرار دارد جایز نیست.^۴

اختلاط با نامحرمان

- اختلاط با نامحرمان جز برای پیرزنان مکروه و اگر در معرض فساد باشد، حرام است؛^۵ اما این امر در چند جا حرام است:
۱. اختلاط با نامحرمان در جایی که زنان، پوشش کافی ندارند؛ همچون: برخی از عروسی‌ها، میهمانی‌ها و بیمارستان‌ها که زنان بستری هستند.^۶
 ۲. در جمع‌هایی که زنان زینت کرده‌اند؛ همچون مجالس عروسی و جشن تولدها.

۱. همان، ص ۲۵۸.

۲. همان، ص ۴۶.

۳. استفتانات امام خمینی علیه السلام، ج ۳، بهجت، حجاب، س ۱۵؛ آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتانات، س ۱۱۸۸؛ فاضل لنکرانی، جامع المسائل، ج ۱، س ۱۷۳۰ و مکارم، استفتانات جدید، ج ۱، س ۷۹۸.

۴. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۵۳.

۵. سیدمحمدکاظم طباطبایی، عروة الوثقی، ج ۲، ص ۸۰۵، م ۴۹.

۶. سیدمسعود معصومی، احکام روابط زن و مرد، ص ۲۴۶.

۳. اختلاط در مراکز کاری، ورزشی یا برخی کلاس‌های به اصطلاح آموزشی که وضعیت مطلوبی ندارد و به‌نحوی مفسده در چنین جمع‌هایی وجود دارد.
۴. اختلاط در مسائلی همچون رقص زن و مرد.
۵. جلب توجه و خودنمایی در محیط‌های مردانه و زنانه.

نامحرمان فامیل و غریبه

در نامحرم بودن، فرقی بین فامیل و غریبه نیست. برخی در برابر نامحرمان غریبه رعایت لازم را دارند؛ ولی در برابر نامحرمان فامیل حدود شرعی را رعایت نمی‌کنند. عادی شدن روابط محرم و نامحرم، همچون ارتباط همکاران شغلی، استاد و شاگرد، دکتر و پرستار و... نشانه محرمیت نیست.

خلوت با نامحرم

۱. حضور مرد و زن نامحرم در جای خلوتی که کس دیگری نمی‌تواند وارد شود، جایز نیست و ماندن در آن مکان حرام است.^۱
۲. کار کردن زن و مرد نامحرم در مکان خلوتی که دیگران نمی‌توانند وارد شوند، اگر خلوت با نامحرم صدق کند یا خوف وقوع در حرام باشد، جایز نیست.^۲
۳. اگر در مکان خلوتی که دو نامحرم حضور دارند، شخص دیگری بتواند وارد شود، حتی بچه ممیز، اشکال ندارد.^۳

ارتباط تلفنی با نامحرمان

یکی از منکرات تلفن و موبایل، ارتباط نامشروع با نامحرم است. در این رابطه،

۱. توضیح المسائل مراجع، م ۲۴۴۵ و آیت‌الله خامنه‌ای، اجوبه الاستفتائات، م ۶۳۱.

۲. محسن محمودی، مسائل جدید، ج ۵، ص ۵۱.

۳. استفتائات بهجت، ج ۴، ص ۱۸۸، س ۵۲۶۲.

پرسش‌های زیادی مطرح شده که به چند نمونه از آنها اشاره می‌شود:

پرسش: مکالمهٔ تلفنی بین پسر و دختر برای دوستی چه حکمی دارد؟

پاسخ: جایز نیست.^۱

پرسش: مکالمهٔ تلفنی پسر و دختر و مرادۀ طرفین برای دوستی، چه حکمی

دارد؟ اگر این‌گونه امور مقدمه‌ای برای تحقیق دربارهٔ ازدواج باشد چه صورتی

دارد؟

پاسخ: جایز نیست؛ مگر به مقداری که برای تحقیق در ازدواج ضرورت دارد.^۲

پرسش: برای ازدواج با دختری ارتباط تلفنی دارم، حکم آن چیست؟

پاسخ: ارتباط مستمر جایز نیست.^۳

پرسش: خریدن شارژ تلفن برای نامحرم چه حکمی دارد؟

پاسخ: هرچند هدیه‌دادن به نامحرم اشکال شرعی ندارد، چون این کارها غالباً

مقدمه‌ای برای روابط نامشروع با نامحرم است، جایز نیست.

اظهار عشق و محبت بین دختر و پسر به صورت مستقیم یا غیرمستقیم، مانند

مکالمهٔ تلفنی حرام است.^۴

فرستادن پیامک به نامحرم به صورت طبیعی اشکال ندارد؛ ولی ممکن است

به تدریج حالت هوسرانی و گناه پیدا کند؛ لذا باید از پیامک زدن به نامحرمان

خودداری کرد.

پرسش: نوشتن و تلفظ کلماتی همچون «دوستدار شما»، برای نامحرمان چه

حکمی دارد؟

۱. مکارم، استفتائات جدید، ج ۲، ص ۳۵۷، س ۱۰۴۹.

۲. همان، س ۶۵۲؛ استفتائات خامنه‌ای، س ۷۸۲؛ امام خمینی، تحریرالوسیله، ج ۲، نکاح، م

۲۹ و مکارم، احکام بانوان، ص ۱۸۲، س ۶۵۲.

۳. استفتائات بهجت، ج ۴، س ۵۴۹۲.

۴. مکارم، استفتائات جدید، ج ۲، س ۱۰۴۹.

پاسخ: اگر این کلمات شهوت‌انگیز باشد، باید اجتناب شود.^۱
پرسش: حکم صحبت کردن تلفنی یا حضوری دختران و پسران که باعث
ایجاد نوعی احساس در دوطرف می‌گردد، چیست؟
پاسخ: جایز نیست.^۲

۱. استفتانات بهجت، ج ۴، س ۵۲۹۰.

۲. همان، س ۵۲۹۳.